

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENTATGE

ENSENYAMENT- APRENTATGE EXPANDIT. LA INTERACCIÓ COL·LABORATIVA ENTRE L'ALUMNAT, EL PROFESSORAT I ELS AGENTS PROFESSIONALS

Figueras-Ferrer, Eva

Universitat de Barcelona

Departament Arts Visuals i Disseny / Facultat de Belles Arts

c/ Pau Gargallo, 4

08020 Barcelona / Espanya

efigueras@ub.edu

Crespo-Martín, Bibiana

Universitat de Barcelona

Departament Arts i Conservació-Restauració / Facultat de Belles Arts

c/ Pau Gargallo, 4

08020 Barcelona / Espanya

bbcrespo@ub.edu

Redondo-Arolas, Mar

Universitat de Barcelona

Departament Arts Visuals i Disseny / Facultat de Belles Arts

c/ Pau Gargallo, 4

08020 Barcelona / Espanya

redondo@ub.edu

- 1. RESUM:** En aquest article es proposen metodologies d'aprenentatge orientades a fomentar el treball col·laboratiu i entre iguals que s'iniciïn en l'àmbit acadèmic i s'expandeixin al món professional. A partir del traçat d'activitats conjuntes amb universitats i acadèmies de Belles Arts estrangeres i també amb entitats del sector professional, s'aconsegueix l'objectiu de generar un entorn formatiu/informatiu obert i real on desenvolupar l'aprenentatge, de forma individual i en equip.
- 2. ABSTRACT:** This article proposes learning methodologies designed to encourage collaborative and between peers work of beginners in the academic world with expansion to the professional one. From the layout of coordinated activities with overseas Fine Arts universities and academies as well as professional organizations, we

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENTATGE

aim to achieve the objective of creating a formative/informative environment open and real suitable to develop solo and group learning.

3. PARAULES CLAU: aprenentatge col·laboratiu, aprenentatge entre iguals, ensenyament motivacional, competències professionalitzadores.

KEYWORDS: collaborative learning, peer learning, motivational teaching, professional competences.

4. DESENVOLUPAMENT:

Ens plantejem un model d'ensenyament centrat en l'alumne i basat en metodologies que afavoreixin les condicions que, segons Biggs (2004), són necessàries perquè es produeixi un bon aprenentatge: una base de coneixements ben estructurada, un context motivacional adequat, l'activitat per part de l'estudiant i la interacció amb altres.

Pensem que la millor manera d'oferir un aprenentatge de qualitat és generar situacions que permetin a l'estudiant construir nous aprenentatges significatius a partir de la seva manera de comprendre la realitat; generar entorns, doncs, en els quals l'alumnat formuli i apliqui solucions a situacions problemàtiques degudament contextualitzades. En definitiva, ens proposem escenaris d'aprenentatge realistes centrats en l'estudiant amb l'objectiu d'afavorir l'aprenentatge autònom, reflexiu i crític.

Hem dissenyat experiències d'aprenentatge col·laboratiu entre iguals -en l'àmbit acadèmic, amb universitats i acadèmies de Belles Arts estrangeres- i amb entitats del sector professional(galeries, fundacions d'art, editors...) amb l'objectiu d'aconseguir un entorn formatiu/informatiu obert i real on desenvolupar l'aprenentatge, de forma individual i en equip.

Objectius:

L'objectiu principal que ens proposem és oferir un bon mètode d'aprenentatge centrat en l'alumnat.

Per aconseguir-lo, tenim present les quatre condicions que el propicien:

- Una base de coneixements ben estructurada.
- Un context motivacional adequat.
- Activitat per part de l'estudiant.

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENENTATGE

- Interacció amb altres.

Per facilitar aquestes condicions ens plantejem tres qüestions claus:

Primera: Com abordem un aprenentatge centrat en l'alumnat? Quines són les competències?

Segona: Quines són les modalitats organitzatives o "escenaris" i quines les metodologies més adequades per a què l'alumnat pugui adquirir l'aprenentatge que ens proposem?

Tercera: Amb quins criteris i procediments comprovarem que els resultats de l'aprenentatge de l'alumnat? Quines metodologies d'avaluació semblen les més adequades?

Entre les noves propostes educatives, hem dedicat una atenció especial a la col·laboració amb altres centres d'ensenyament artístic i amb escenaris professionals. L'intercanvi d'experiències docents i discents, la transferència i la recepció de coneixements i el diàleg creatiu genera, per la llei de vasos comunicants, un enriquiment global que propicia el canvi i la motivació. El fet de compartir experiències amb altres docents, investigadors i artistes, ens permet conèixer metodologies pedagògiques diferents i tenir més eines alhora de debatre i d'establir unes directrius sòlides d'ensenyament centrat en l'alumnat i basat en competències (motius, trets de la personalitat, autoconcepte, coneixements i habilitat). El que es persegueix, en definitiva, és definir unes finalitats pedagògiques significatives que responguin als requeriments artístiques i professionals actuals.

Segons De Miguel, "Perquè es produeixi un creixement de l'estudiant en les competències establertes no és suficient formar-lo en determinats coneixements, habilitats i promoure en ell/ella determinades actituds i valors, és necessari afavorir el creixement continu d'aquestes característiques subjacents a les seves competències" (2005). Podem deduir que per afavorir el creixement continu a què fa referència De Miguel és convenient fer a l'estudiant diverses situacions d'estudi i treball similars a les que es trobarà en la seva pràctica professional. Massot i Feitshammel (2003) denominen la "situació real" a aquestes pràctiques externes que nosaltres hem centrat en la pràctica professionalitzadora en art.

A més del benefici que suposa pels professors tenir accés a altres experiències pedagògiques, compartir projectes entre diverses institucions artístiques es converteix en una eina prioritària de motivació per als nostres estudiants. L'alumne es pot sentir molt motivat si la perspectiva del seu aprenentatge finalitza amb una acció-interacció significativa: acció perquè el resultat del seu aprenentatge, el treball artístic, formarà part d'una exposició, un catàleg, una difusió... Interacció perquè en l'experiència no va sol, sinó que la comparteix amb els companys de curs i amb alumnes d'altres centres educatius.

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENTATGE

El fet que l'estudiant tingui la possibilitat de desenvolupar un treball que pot ser exposat o difós implica, d'entrada, un compromís amb ell mateix i amb el grup, ja que ha de respondre a unes expectatives dipositades en la seva producció. Expectatives que van més enllà d'aprovar o no una assignatura i que, generalment, són molt més exigents i engrescadores. Aquesta primera motivació eleva l'alumne, l'engrandeix i el predispesa a aprendre els continguts de l'assignatura perquè es fa conscient que els necessita en un futur molt immediat (final del curs). L'avenç en el seu aprenentatge és significatiu.

L'intercanvi d'experiències entre els seus companys i amb alumnes d'altres institucions serveix per generar un clima de treball positiu i per conèixer alternatives i altres solucions creatives als continguts pedagògics de l'assignatura. El treball en equip implica debat, programació, exigència, qualitat, compliment de terminis i responsabilitat social. En una època de crisi com l'actual creiem que hem de vetllar especialment per fomentar actituds i valors com són l'esforç i el compromís amb la feina entre els estudiants.

Quan parlem de l'aprenentatge centrat en l'alumnat pensem que una bona motivació és fonamental. Les activitats que es programen amb col·laboració amb institucions educatives i culturals tenen un valor acadèmic afegit dins el grau, ja que es converteixen en el motor generador d'emocions, de companyonia, de treball en equip, de respecte i de competència saludable entre els nostres alumnes i els de la institució participant.

La motivació és una resposta de l'individu a la seva relació amb l'entorn. En conseqüència, el context educatiu influeix sobre la motivació per a l'aprenentatge de l'alumne. La qüestió és on i com pot influir el professor (Marina, 2011). I és en aquest context motivacional on les nostres experiències d'innovació docent s'han centrat, en l'alineament constructiu i en la creació d'un entorn educatiu sensible. És a dir, en activar fites d'aprenentatge en un ambient amè, atractiu i estimulant. El Dr. Ernesto de los Reyes sosté que un bon sistema d'ensenyament relaciona el mètode i l'avaluació amb els objectius d'aprenentatge, de manera que totes les variables de la situació educativa s'orienten a l'aprenentatge de l'estudiant.

Per concloure aquest apartat, enumerem els OBJECTIUS que ens proposem amb la pràctica professionalitzadora de l'ensenyament que impartim:

- 1 Motivar: crear un ambient engrescador dins i fora de l'aula.
- 2 Potenciar la mobilitat d'alumnes i docents entre els centres participants.
- 3 Conèixer el mètode docent d'altres professionals que imparteixen el mateix ensenyament.
- 4 Enriquir els coneixements, ja que en un marc d'innovació universitari, les novetats tècniques són compartides entre els professors que participem al projecte.

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENTATGE

- 5 Compartir, professorat i alumnat, l'experiència de l'aprenentatge amb col·legues d'altres centres educatius, fomentant l'autogestió de l'aprenentatge.
- 6 Desenvolupar el sentit crític i reflexiu.
- 7 Treballar en equip. Compartir les idees, solidaritzar-se en el procés de realització del treball.
- 8 Adquirir uns compromisos i dur-los a la pràctica amb el màxim d'èxit.
- 9 Adquirir un coneixement pràctic d'un possible futur professional, per exemple, la presentació d'obra artística en una galeria per ser exposada o la preparació d'un catàleg.

Tenint en compte el que hem exposat, una METODOLOGIA inspirada en aquests plantejaments no pot defensar un model únic d'ensenyament, ja que les necessitats individuals i del grup, els diversos continguts d'aprenentatge i les competències a adquirir requereixen de mètodes didàctics flexibles que abastin gran diversitat d'activitats d'aprenentatge i satisfacin les exigències de cada context educatiu i les intencions educatives proposades (Zabala, 1989). Per aquest motiu, alhora de programar activitats didàctiques, tenim en compte els objectius que perseguim en cadascuna de les unitats d'aprenentatge i apliquem una metodologia flexible que s'adapti a les finalitats perseguides., Així també, determinem quines competències estem treballant i quin serà el mètode valoratiu més òptim. Sigui un exemple el plantejament de la taula 1 que adjutem a l'annex d'aquest article (Taula I).

A continuació presentem quatre propostes acadèmiques que en els darrers 4 cursos han generat activitats fora del l'aula.

- 1.- LIBRO-ARTE / ABIERTO. 2011-2012. Exposició col·lectiva itinerant a cinc seus internacionals i publicació de catàleg.
- 2.- LÍMITES, FRONTERAS Y PLIEGUES. POESÍA VISUAL Y LECTURA LIMINAR. 2015-2016. Exposició col·lectiva itinerant a quatre seus internacionals i publicació de catàleg.
- 3.- PAGINE D'ARTE_ARTISTI, EDITORI, COLLEZIONISTI. 2015-2016. Exposició col·lectiva a l'Aula Magna de l'Acadèmia de Belles Arts de Bologna. Simposi i publicació de catàleg.
- 4.- DIÀLEGS INICIÀTICS. Exposició col·lectiva a la galeria de la Fundació Setba d'Art.

- 1.- LIBRO-ARTE / ABIERTO. 2011-2012. Exposició col·lectiva itinerant a cinc seus internacionals i publicació de catàleg.

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENTATGE

LIBRO-ARTE/ABIERTO fou un projecte realitzat a diversos centres universitaris durant els anys 2011-2012, que va prendre com a objectius principals indagar sobre els processos creatius dels artistes a l'hora afrontar la creació d'un Llibre-Art (una de les modalitats i creacions artístiques més en voga en la contemporaneïtat) i alhora, oferir una panoràmica sobre aquest gènere mitjançant la visió teoricopràctica d'artistes -alumnes, docents i investigadors - de diferents punts geogràfics del món.

Es va iniciar amb la congregació de cinc punts neuràlgics de treball: la Facultat de Belles Arts de la Universidad Autónoma de Chihuahua --UACH, Chihuahua, Mèxic --; l'Istituto Sztuk Pięknych UJK --Kielce, Polònia --; la Facultat de Belles Arts de Sant Carles de la Universitat Politècnica de València; la Facultat de Belles Arts de la Universitat de Barcelona --UB, Barcelona --; i l'Instituto de Arquitectura, Diseño y Arte --IADA -- de la Universidad Autónoma de Ciudad Juárez --UACJ, Ciudad Juárez, Mèxic-.

Cada institució va realitzar una selecció de participants constituïda per professorat i alumnat, a qui es va convidar a prendre com a nexa comú de treball l'elaboració d'un llibre-art de format, disseny, tècniques o edició lliures, que temàticament conceptualitzés el llibre com un mitjà de comunicació i expressió obert, en el sentit més ampli. Per exemple, llibres que no es poguessin tancar, que tinguessin un contingut en el continent i no dins, oberts per inacabats, oberts per tractar-se d'obres col·lectives, etc. Finalment, després d'un any de treball en constant retroalimentació mitjançant el blog <http://libroarteabierto.blogspot.com>, els resultats van ser 48 obres, amb la participació d'un total de 50 artistes de diferents ciutats de Polònia, Itàlia, Espanya i Mèxic. Llibres objecte de caràcter autobiogràfic, obres col·lectives, llibres reciclats, caixes d'estil fluxista... que finalment van ser reunits en una exposició itinerant que s'inicià el juny de l'any 2011 en el Centre de Recursos per a l'Aprenentatge i la Investigació --CRAI -- de la UB i que el setembre va viatjar a la Facultat de San Carles. Posteriorment, l'any 2012, es va presentar a Chihuahua i va concloure a Ciudad Juárez.

Aquesta experiència professionalitzadora de l'activitat artística va culminar en la publicació d'un catàleg raonat d'alta qualitat editorial, amb la reproducció i fitxa tècnica de totes les obres exposades, així com de textos de caire acadèmic-investigador al voltant de la temàtica del llibre-art (Fig. 2) --Mínguez García, H. (coord). (2012). Libro-arte / abierto. Ciudad Juárez, Chihuahua, Mèxic: Universidad Autónoma de Ciudad Juárez. ISBN: 978-607-9224-71-4.

2.- LÍMITES, FRONTERAS Y PLIEGUES. POESÍA VISUAL Y LECTURA LIMINAR. 2015-2016. Exposició itinerant a quatre seus internacionals i publicació de catàleg.

Davant l'èxit de l'experiència del projecte abans descrit, Libro-Arte/Abierto, des del curs 2014-2015 estem treballant en l'exposició i catàleg del projecte LÍMITES, FRONTERAS Y

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENENTATGE

PLIEGUES. POESÍA VISUAL Y LECTURA LIMINAR. Amb una metodologia similar, el tema proposat per a aquesta edició és abordar els límits de la lectura en l'actualitat com a problemàtica en els camps de la creació, tenint com a suport i eina, al mateix temps, la poesia visual per treballar el tema com a espai ideològic, de sentit, en el que situar l'intercanvi simbòlic del relat, entre l'escriptura i la lectura, entre la peça i l'espectador. Segons està programat, les seues en les que s'exposaran les obres seran a Barcelona (Espanya), Morelia (Mèxic), Querétaro (Mèxic) i Ciudad Juárez (Mèxic).

Podem augurar un impacte acadèmic del projecte molt satisfactori i per diverses raons. Els alumnes participants han desenvolupat estratègies de creació i generació de coneixement amb una concepció interdisciplinària del saber, afins a la seva època i a la seva pròpia cultura. Per altra banda, ha contribuït a afavorir i millorar les relacions interuniversitàries a nivell internacional, i a enfortir els vincles de la recerca universitària amb altres sectors laborals per construir xarxes de treball i transferència del coneixement.

Actualment el projecte està en una fase molt avançada. Del 6 al 22 d'abril del present 2016 es va realitzar la primera exposició, a la nostra seu institucional a Barcelona. Aquesta va resultar ser un èxit en sentit docent, creatiu-experimental, investigador, curatorial..., (Fig. 3 i 4). També el llibre-catàleg es troba en els darrers estadis del procés de publicació.

3.- PAGINE D'ARTE_ARTISTI, EDITORI, COLLEZIONISTI. 2015-2016. Exposició col·lectiva a l'Aula Magna de l'Acadèmia de Belles Arts de Bologna. Taula rodona i publicació de catàleg.

És un projecte biennal, promogut per l'Acadèmia de Belles Arts de Bologna (Professora Manuela Candini), per Nazareno_Societa Cooperativa Sociale di Carpi, Mòdena (Professora Emanuela Ciroidi) i la Facultat de Belles Arts de la Universitat de Barcelona (Fig. 5). Es pretén: 1. Promoure l'intercanvi de competències i de d'experiència en investigació. 2. Contrastar els punts de vista dels diversos grups que operen en la indústria editorial i els centres universitaris i de recerca en creació artística, amb l'objectiu d'estudiar i comparar la diversitat de productes que s'identifiquen com a llibre d'artista-edicions d'art i la seva connotació en el mercat de l'art contemporani, i 3. Analitzar com s'acosten els diferents sectors de les indústries culturals en el llibre art a partir de:

3.1 El debat i la reflexió: Taula rodona el dia 26 octubre 2015.

3.2 La producció creativa: Primera exposició del 23 al 30 d'octubre 2015 en l'Aula Magna dell'Accademia di Belle Arti di Bologna, Via Belle Arti 54.

3.3 L'estudi i la documentació: Preparació d'una publicació prevista per al 2016.

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENTATGE

Aquest objectiu justifica la participació de diversos especialistes relacionats d'una manera o altra amb el llibre art i la seva edició: universitats i centres d'educació superior, editorials, biblioteques, galeries d'art, fundacions d'art, editors d'obra gràfica, etc.

4. - DIÀLEGS INICIÀTICS. Exposició col·lectiva a la galeria de la Fundació Setba d'Art.

Es tracta d'un projecte que la Fundació Setba, entitat privada dedicada a l'art contemporani, va proposar a la Facultat de Belles Arts en el curs 2013-14 (Fig. 6).

La Fundació Setba és una fundació privada sense ànim de lucre, que té com a objectiu fundacional la promoció de l'art i la cultura. Així mateix, una de les funcions que té la Universitat, com a corporació de dret públic és, precisament, la de col·laborar amb entitats privades amb la finalitat d'elaborar, participar i desenvolupar plans i accions que contribueixin al progrés de la ciència, la difusió de la cultura i el desenvolupament de la societat. La concomitància entre els interessos d'ambdues institucions quant a la col·laboració en la generació i la difusió de la cultura, i l'adequació de la iniciativa als objectius d'innovació del nostre equip interdisciplinari de treball docent, va propiciar que acceptéssim la proposta, convertint-la en una activitat acadèmica.

La interacció que té lloc entre professorat i alumnat conclou amb l'organització d'una exposició anual, DIÀLEGS INICIÀTICS, a la Sala Llimona de la Fundació.

S'hi mostren les obres de l'alumnat i del professorat, explicant plàsticament el fruit del treball conjunt. Als coneixements i continguts explorats entre l'alumnat i el professorat, s'hi afegeix la participació i la col·laboració dels professionals relacionats amb el sector artístic procedents de la Fundació Setba.

Amb aquest projecte es genera i fomenta la cultura de treball col·laboratiu entre alumnat, professorat i professionals; s'estableixen mecanismes de suport i de transferència de coneixement; es defineixen unes directrius i es creen uns recursos que faciliten la dinamització de les habilitats i competències emprenedores dels estudiants; s'experimenten diverses de les competències del treball en col·laboració així com metodologies orientades a professionalitzar a l'alumnat implicat en l'aprenentatge, en un context real. També es promou la cultura de treball col·laboratiu entre professors i professionals, contribuint a la dinamització i reciclatge dels equips docents.

Aquest projecte d'interacció entre ambdues entitats, es desenvolupa també en 2014-15 i continua en el curs vigent (2015-16).

Com a CONCLUSIONS podem assegurar, per l'experiència d'aquests anys, que un dels nostres primers objectius sempre s'ha acomplert: la motivació. Si a l'alumne que arriba al

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENTATGE

taller se li fa una proposta engrescadora de col·laboració amb una institució de fora de la Facultat, el seu procés d'aprenentatge dins el taller serà significatiu, amb uns objectius definits i compromesos i amb l'acceptació d'una responsabilitat positiva. Els alumnes, a més de rebre continguts innovadors, treballen en equip, participen activament en el procés d'aprenentatge i adquireixen una sèrie de compromisos que han d'acomplir en uns terminis determinats, els quals van més enllà de la nota de final de curs.

Els indicadors que ens validen la feina feta són les avaluacions del professorat per part dels alumnes. Especialment valoren el nostre esforç, la nostra implicació en l'aprenentatge i la nostra il·lusió per a que aquest sigui el més complet possible

Un altre indicador important és el contacte que mantenim amb ex-alumnes, gràcies al qual, en algunes ocasions poden continuar participant en el projectes que plantejgem, participant en conferències, exposicions, etc.

En resum, l'organització d'activitats de difusió de l'obra dels alumnes contribueix a motivar-los, a participar més activament en l'assignatura i a adquirir un rigor i un compromís que els servirà d'experiència en el seu futur artístic i professional.

4.1. FIGURA O IMATGE 1

Taula 1. Programació didàctica				
OBJECTIU	FINALITAT	COMPETÈNCIES	METODOLOGIA	AVALUACIÓ
1. Motivar: crear un ambient engrescadur dins i fora de l'aula.	Guiar de l'aprenentatge.	CT Compromís etc.	Crear i participar en dinàmiques de grup: Taulas rodones, debats, col·loquis, sessions i viatges (galeries, exposicions) centres culturals, etc.	Observar precís a l'aula: coneixement i motivacions. Observar final: grau de satisfacció alumnat: Punts forts i febles de l'aula.
2. Potenciar la mobilitat d'alumnes i docents entre els centres participants.	Compartir experiències i aprenentatges. Potenciar el treball col·laboratiu.	CT Treball en equip CT Capacitat comunicativa CE Capacitat per a interactuar en un context social i cultural diversitat.	Accions de mobilitat involving i engegats entre els diferents centres implicats.	Rúbriques avaluació CT Treball en Equip (desempeñades pel grup d'innovació docent).
3. Conèixer el mètode docent d'altres professionals que imparteixen el mateix ensenyament	Avaluació de la pràctica docent i propostes de millora.	CT Treball en equip CE Capacitat de comunicació i treball en equip CE Capacitat de treball en equip i treball en equip	Assistir a diverses pèl·lícules docents del professorat participant.	Ordernar de treball reflexiu.
4. Enriquir els coneixements, ja que en un marc d'innovació universitat, les novetats tècniques són competides entre els professors que participen al projecte.	Enriquir els coneixements tècnics propis de la matèria.	CT Enllaç familiaritzar amb el treball acadèmic, de manera de organitzar i els seus procediments habituals. CE Coneixement del present i dels mitjans de comunicació i treball en equip i treball en equip i treball en equip	Seminàries i tallers actualitzats sobre els continguts docents curriculars i extra-curriculars. Realitzar tallers de debat i comentaris grupals sobre les lectures.	Avaluació contínua dels resultats. Observar final dels resultats.
5. Compartir, professar i allumar, l'experiència de l'aprenentatge amb col·legues d'altres centres educatius, fomentant l'autoaprenentatge.	Autoaprenentatge i allumar, l'experiència de l'aprenentatge amb col·legues d'altres centres educatius, fomentant l'autoaprenentatge.	CT Compromís etc. CT Treball en equip CE Capacitat de comunicar i treball en equip i treball en equip i treball en equip	Establir noves xarxes de comunicació amb altres centres similars de participació i realitzar videoconferències per iniciar futures interaccions i activitats similars.	Observar precís a l'aula: autoaprenentatge dels coneixements i motivacions. Observar final d'autoaprenentatge dels resultats. Grau de satisfacció, punts forts i febles.
6. Desenvolupar el sentit crític i reflexiu.	Formar persones crítiques i reflexives	CT Capacitat per a prendre judici independentment i argumentar.	Realitzar tutories individuals i col·lectives.	Avaluació contínua dels resultats. Tutories individuals i grupals amb aspecte del sentit crític i reflexiu.
7. Treballar en equip. Compartir les idees, solidificar-se en el procés de realització del treball.	Potenciar el treball en equip i col·laboratiu.	CT Treball en equip CT Capacitat comunicativa.	Muntatge d'exposicions.	Rúbriques avaluació CT Treball en Equip (desempeñades pel grup d'innovació docent).
8. Adquirir uns compromisos i dar-los a la pràctica amb el màxim d'èxit	Fomentar la responsabilitat	CT Capacitat d'aprenentatge i responsabilitat	Realitzar obra gràfica-plàstica per a les exposicions. Participar en el muntatge de les exposicions. Assistir amb els jocs associats plans per a les presentacions.	Avaluació contínua dels resultats. Avaluació final dels resultats.
9. Adquirir un coneixement pràctic d'un possible futur professional, per exemple, la presentació d'obra artística en una galeria per a ser exposada o preparació del catàleg, etc.	Formació professionalitzadora	CT Capacitat creativa i empresarial CE Compromís crítica de l'autoaprenentatge dels valors culturals, socials, estètics i econòmics en relació a l'art	Realitzar obra gràfica-plàstica amb la qualitat destinada per a les exposicions. Participar en el muntatge de les exposicions. Participar en la realització del catàleg. Integrar-se en l'estructura professionalitzadora del comitariat d'exposicions.	Avaluació contínua dels resultats. Tutories individuals i grupals amb aspecte del sentit crític i reflexiu. Presentacions públiques dels treballs entre iguals i exposició crítica. Autoavaluació.

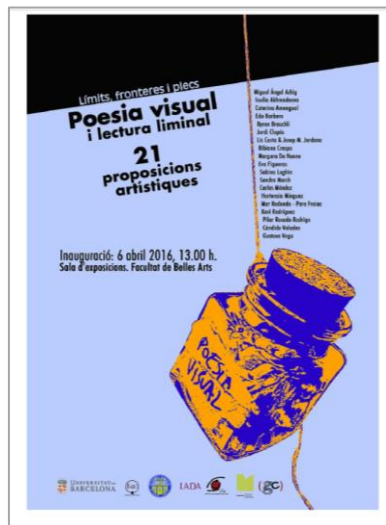

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENENTATGE

4.2. FIGURA O IMATGE 2

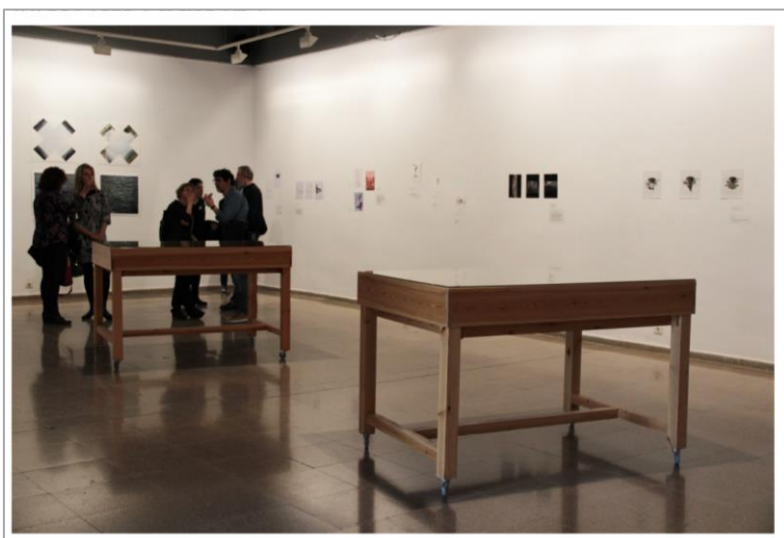
4.3. FIGURA O IMATGE 3

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENTATGE

4.4. FIGURA O IMATGE 4

4.5. FIGURA O IMATGE 5

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENENTATGE

4.6. FIGURA O IMATGE 6

5. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Alonso Tapia, J. (1991) Motivación y aprendizaje en el aula: Cómo enseñar a pensar. Madrid: Santillana.

Alonso Tapia, J. (1999) ¿Qué podemos hacer los profesores universitarios por mejorar el interés y el esfuerzo de nuestros alumnos por aprender? En Premios nacionales de investigación e innovación educativa. Madrid: Ministerio de Educación y Cultura. pp.161-187.

Alonso Tapia, J. (1997) Motivar para el aprendizaje: Teoría y estrategias. Barcelona: EDEBÉ.

Alonso Tapia, J. (2005). Motivar en la escuela, motivar en la familia. Madrid. Morata.

Ambrose, S. A. et al. (2010). How Learning Works. Seven research based principles for smart teaching. JOSSEY-BASS.

Bain, K. (2005). Lo que hacen los mejores profesores universitarios. València: PUV.

Barraycoa Martínez, J., i Lasaga Millet, O. (2010). La competencia de trabajo en equipo: más allá del corta y pega. Vivat Academia, 111, 66-70. Recuperat de: <http://www.ucm.es/info/vivataca/numeros/n111/Articulos111.pdf>

Biggs, J. (2004). Calidad del aprendizaje universitario. Madrid: NARCEA.

IMPACTES DE LA INNOVACIÓ EN LA DOCÈNCIA I L'APRENTATGE

Casanellas, M., i Solé, M., (2012). La competencia transversal de trabajo en equipo. Instrumentos para su implementación y evaluación. UOC. III jornadas sobre docència del Dret i Tecnologies de la Informació i la Comunicació. Barcelona: UOC. Recuperat de: http://www.uoc.edu/symposia/dret_tic2012/pdf/3.4.casanellas-montserrat-y-sole-marina.pdf.

De Miguel, D., Mario (coord. 2005). Modalidades de enseñanza centradas en el desarrollo de competencias, MEC y Universidad de Oviedo, Oviedo.

Dee Fink, L. (2013). Creating significant learning experiences. An integrated approach to designing college courses. JOSSEYBASS.

Finkel, D.(2008). Dar clase con la boca cerrada. Valencia: PUV.

Gil Flores, J. (2007). La evaluación de competencias laborales. Educación XXI, 10, 83-106.

Marina, J. A. (2011). Los secretos de la motivación. Barcelona: ARIEL.

Massot, P. y Feisthammel, D. (2003. Seguimiento de la competencia y del proceso de formación. Madrid: AENOR.

Perrenoud, Ph. (2004). Desarrollar la práctica reflexiva en el oficio de enseñar. Profesionalización y razón pedagógica. Barcelona: Graó.

Pintrich, P. y Schunk, D. H. (2006). Motivación en contextos educativos. Madrid: Pearson-Prentice Hall.

Solé, M. i Medir, L. (2012). Construint instruments per a l'avaluació de la competència transversal de treball en equip. La universidad: una institución de la sociedad, CIDUI VII. Recuperat de:

<http://www.cidui.org/revista-cidui12/index.php/cidui/article/viewFile/392/386>

Torrelles, C. et al. (2011). Competencia de trabajo en equipo: Definición y Categorización. Profesorado. Revista de currículum y formación del profesorado. Vol. 15, nº 3.

Weimer, M. (2013). Learner-centered teaching. Five key changes to. 2ª edición.. JOSSEY-BASS.

Zabalda, M. A. (2002). La enseñanza universitaria. El escenario y sus protagonistas, Narcea, Madrid.